

POSUDEK BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Typ posudku: oponentský posudek

Autor/ka práce: Eliška Černá

Název práce: Subkultura graffiti ve stínu Prahy

Vedoucí práce: Mgr. Tomáš Čížek

Oponent/tka: PhDr. Filip Lachmann

Navržené hodnocení: dobře

Zdůvodnění Vašeho hodnocení práce (zejména výhrad a kritických připomínek) rozepište podle níže uvedených kritérií.

1. Je cíl práce (výzkumná otázka) jasně formulován a odpovídají mu závěry? Je práce vhodně strukturována?

Cíl, tedy jakási sonda do mělnické graffiti scény, je stanoven a závěry mu víceméně odpovídají. Nerozumím ovšem dalšímu cíli – „zmapování historie“. To by vyžadovalo jiný přístup, nikoliv jen několik rozhovorů, bylo by nutné mapovat podrobně i různé vnější vlivy konkrétního prostředí. Proč chce autorka poukazovat na tradici subkultury v daném místě? To přeci nelze považovat za hlavní výzkumný záměr. Práce je přitom strukturována nejasně – po teoretické části přichází praktická, pod kterou je zařazena i metodologická. To lze prominout, úvaze o metodě je však věnováno jen málo prostoru. Některé části se v práci opakují – například historie graffiti v závěru, několikrát odkazování se k „elementům hip hopu“ a jiným obecnostem.

2. Opírá se autor/ka o dostatek literatury relevantní tématu práce? Využívá i cizojazyčné texty?

Autorka nevyužívá literaturu relevantně – metodologie je v práci jen okrajově (zmínka z Hendla). Přesto, že je využívána i zahraniční literatura, je s ní nakládáno nepatřičně – dlouhé citace bez dostatečné vlastní úvahy a rozvíjení myšlenek, citace citací, které používají autoři sekundární literatury. V případě knihy Kolářové (Revolta stylem...) se potom musím zeptat – nemám totiž knihu po ruce -, zdali autorka pracuje i s částí o hip hopu. Pokud ano, měla by odpovědět, zdali skutečně cituje Kolářovou – editorku knihy! – nebo Oravcovou, mimochodem doktorandku ISS, která je autorkou části o subkultuře hip hopu.

3. Jaká je kvalita použitých dat nebo zdrojů (včetně jejich výběru, sběru a popisu) a metod jejich analýzy?

Kvalita samotných dat v podobě (asi polostrukturovaných) rozhovorů je adekvátní, cesta k nim je však zamlžená. Konstatování, že kvalitativní výzkum je „relativně pružná technika“ (s. 16), nic čtenáři nesděljuje. Proč se „etnografická metoda“ (pomineme-li, že etnografie není metoda jako taková, ale celý způsob přemýšlení o problému) autorce „zdála po podrobném nastudování terénu jako ideální“ (s. 16), nezjistíme. Jaké jsou nevýhody autorkou zavržené případové studie? Na jaká omezení narazila? Jaká je její „metoda etnografického výzkumu“ etnografická? Autorka používá jednu, navíc nicneříkající citaci z Hendla. Zvolená metoda sběru dat (snow ball) je adekvátní. Nic však netušíme o průběhu analýzy.

4. Jaká je kvalita argumentů, o něž autor/ka opírá závěry, k nimž dospěl/a?

Přesto, že jsou podle mého názoru zjištění zajímavá, zejména pro outsidersy, je škoda, že jsou závěry zamlžované obecnou „vatou“ (historie graffiti, opět banální konstatování o „elementech hip hopu“, zmiňování sexismu a genderové nerovnosti, což je však vyloženě v rozporu se zjištěním o respondentce Smile). Celkově přitom zjištění plynoucí z dat nejsou banální, ani špatně interpretovaná.

Když autorka zmiňuje, že nemůže generalizovat (s. 21), případně „globalizovat“ (s. 22), nejsem si však jistý, zdali si je vědoma skutečného důvodu, který nespočívá v malém vzorku, ale v kvalitativním přístupu jako takovém.

Nejistá je především práce s historií – tu autorka přebírá z přehledové literatury. Pokud chtěla autorka přinést příspěvek i stran historie určité komunity, pak se měla zaměřit například na důvody, proč se graffiti rozvíjí až v porevoluční době. Výstupy samotné by se neměly mísit s poznatky z přehledové literatury, ty měly sloužit pro orientaci v terénu a při úvodních rozvahách.

5. Jsou v práci autorova/autorčina tvrzení a zjištění jasně odlišena od tvrzení a zjištění převzatých?

Nejsou. Některé odstavce jsou víceméně přerýpaním citované literatury. Některé parafráze či ozdrojování tvrzení je nejasné (např. strana 12: „... výše citovaná Martha Cooper...“ – Cooper je možná odkazovaná, nikoliv však citovaná. To znamená, že text bez uvozovek s odkazem na Cooper je ve skutečnosti citací?).

6. Jaká je úroveň odkazového aparátu, jazyka a dalších formálních náležitostí?

Práce je psaná jakoby pro jiný žánr, nejvíce se v některých místech blíží novinovému článku nebo beletrii. Autorka často používá hovorové výrazy či podivné obraty, dopouští se mimoděk hodnocení tam, kam nepatří a kde působí rušivě. Namátkové příklady: „bych ráda uvedla“ / „odborníci se přou“ / „západní, tedy lákavé styly“ / „nejen frajirci, kteří...“ / „kluci z DSK“ / „jak už to tak bývá“ / „byla taková ‚klučičí‘“ / „nebombil“ / „nádhernou knihu plnou“ / „nastal čas předat žezlo mladším“. Některé obraty jdou nejspíš odpustit, nejvíce zarážející je pro mne však tato věta: „I rasové složení tvůrců se stalo rozmanitějším, již se nejednalo o výsadu občanů tmavé pleti.“ (s. 29) Sociolog musí být citlivý a volit správné termíny, být přesný. Předpokládám, že nemusím na tomto místě zmiňovat, jaké konotace má obrat „občané tmavé pleti“, kým a proč je dnes používán. Čtení nenapomáhají ani občasné gramatické chyby či chybějící/přebývající čárky. Vysvětlení pojmu jako brakdance, rap apod. se nenachází při prvním jejich užití (s. 8), ale až hlouběji v textu.

7. Jiné přednosti a/nebo nedostatky, které neodpovídají výše uvedeným kritériím (jsou-li jaké).

Velké potíže autorce působí, když musí být sociologická. Podobně jako v případě chybějící argumentace v případě metodologie, kterou by čtenář čekal od diplomové práce, která má být zejména obhajobou kompetence studentky, má autorka velký zmatek v pojmu subkultura. Z toho vychází řada zvláštních tvrzení v teoretické části a autorka bude muset tyto pojmy mnohem lépe vysvětlit, aby prokázala že s nimi doopravdy pracovala a vztahovala se k nim.

Pominu-li kapitolu o identitě (s. 6-7), ve které se zničehonic objevuje několikařádková citace Bergera s Luckmannem, aniž by se autorka zmínila o paradigmatu, do kterého oba řadíme, a více využití sociálního konstruktivismu vysvětlila, celá teorie subkultur vychází z parafrázy Kolářové. Proč je pro autorku důležitý „post-subkulturní pohled na věc“ (s. 4)? Je si autorka v teorii tak jistá, že dokáže odsoudit birminghamskou školu a tedy celá kulturní studia? Málo se autorka věnuje úvaze, v čem je subkultura sub-, nevšímá si jejího subverzivního potenciálu ve vztahu k dominantní kultuře. Sice cituje (Kolářovou, Williamse v Kolářové, Cohena ve Smolíkovi...), ale sama neprokazuje, že by teorii nějak vstřebávala a následně ji promítla do svého výzkumu.

Na téma graffiti toho bylo napsáno mnoho, jak zmiňuje autorka, i přesto může být zajímavý pohled na jednu určitou skupinu – to je v sociologii běžné. Potom ale není nutné věnovat dlouhé odstavce obecné historii, ale spíše tuto historii rekonstruovat z vyprávění.

Z mé zkušenosti insidera: Autorka píše o genderu v hip hopu, přebírá ale běžný pohled na ženy v hip hopu jako odjakživa vyzývavě oblečené, jako sexuální objekty. To se přitom v českém prostředí dramaticky měnilo, ještě třeba v roce 2005 byly naprosto běžnou součástí hiphopových komunit dívky oblečené do volného nepřiléhavého oblečení. Tzv. „barbie“ se objevuje až mnohem později.

8. Náměty na diskuzi při obhajobě práce.

Proč chce zkoumat graffiti scénu od „pádu železné opony“ a proč pak zdůrazňuje z neznámých důvodů rok 1993? Argumenty, proč se graffiti rozvíjí až v porevoluční době, nejsou navíc dostatečné, přitom důvody zaznívají od samotných respondentů (nedostupnost barev, trysek, inspirace...). Zkoumat subkulturu v daném místě přeci lze bez explicitního stanovení „počátku“. Ten by měl vyplynout z výzkumu.

Co autorka považuje za maskulinní prvky hiphopové subkultury? Co myslí větou: „Maskulinita je však důležitou složkou konstrukce mužské identity, proto je snazší ženy odsunout do pozadí.“ (s. 8)? Je to podobný příklad, jako v případě subkultur – pracuje autorka s pojmy, nebo je jen zmiňuje? Na jedné straně autorka tvrdí, že útlum graffiti je spojený s legislativní změnou (překvalifikace na trestný čin) a existencí větší a efektivnější kontroly (např. telefony s fotoaparátem, které má každý) – jak to, že tomu tak je, když je nebezpečí a ilegalita jedním z pilířů graffiti, kdy writer svým jednáním odporuje právě té kontrolující společnosti? Vždyť sama na jiném místě své práce píše, že je to spíše dosažením určité mety (např. pomalováním celého vlaku), kdy se ztrácí motivace. Když pak mluví o kvalitním domácím zázemí writerů, zároveň jí do výzkumu proniká skutečnost rozvrácených rodin. Jak je to s těmito vlivy a je vůbec schopná toto svým výzkumem postihnout? Jedná se mi jak zejména o sociologicky relevantní názor na možnosti zvolené metody.

Celkové hodnocení práce:

Práci, jakkoliv na mnoha místech nejasnou, doporučuji k obhajobě. Pokud autorka dokáže vysvětlit zejména metodologickou část své práce, vysvětlit volbu metody a postupy analýzy, a vysvětlit, v čem spočívá její „post-subkulturní“ přístup, pak by mohla dosáhnout navrhovaného hodnocení.

Datum: 9. 6. 2014

Podpis: FL